

УДК 130.2:316.73

В. М. Шейко, доктор історичних наук, професор, Харківська державна академія культури, м. Харків

МОРФОЛОГІЯ КОМПАРАТИВІСТСЬКОЇ КУЛЬТУРОЛОГІЇ ТА ДІАЛОГ КУЛЬТУР

З'ясовується значення порівняльної культурології у вивченні проблем діалогу культур й історії та теорії культури. Обґрунтовується теза про значення компаративістики в методології культурологічних досліджень, зокрема діалогу культур. При цьому окреслені окремі аспекти морфології компаративістської культурології.

Ключові слова: *культурологія, культура, компаративістика, діалог культур, морфологія порівняльної культурології, глобалістика, цивілізація.*

В. Н. Шейко, доктор исторических наук, профессор, Харьковская государственная академия культуры, г. Харьков

МОРФОЛОГИЯ КОМПАРАТИВИСТСКОЙ КУЛЬТУРОЛОГИИ И ДИАЛОГ КУЛЬТУР

Выясняется значение сравнительной культурологии в изучении проблем диалога культур и истории и теории культуры. Обосновывается тезис о значении компаративистики в методологии культурологических исследований, в частности, диалога культур. При этом очерчены отдельные аспекты морфологии компаративистской культурологии.

Ключевые слова: *культурология, культура, компаративистика, диалог культур, морфология сравнительной культурологии, глобалистика, цивилизация.*

V. M. Sheyko, Doctor of Historical Sciences, Professor, Kharkiv State Academy of Culture, Kharkiv

MORPHOLOGY OF COMPARATIVE CULTUROLOGY AND DIALOGUE OF CULTURES

The paper explores the significance of comparative culturology in studying the issues of cultural dialogues and the theory and history of culture. The importance of comparative methods for culturological studies, specifically for the study of cultural dialogues, is accentuated. Several aspects of the morphology of comparative culturology are highlighted.

Key words: *culturology, culture, comparative studies, dialogue of cultures, morphology of comparative culturology, study of global issues, civilization.*

Постановка проблеми. У сучасному глобалізаційному світі значно загострилися протиріччя між країнами, особливо — Заходу і Сходу. Чергова спроба перерозподілу сфер впливу, фінансових потоків, боротьба за вплив на ринок транснаціональних корпорацій, агресивна політика терористичних угруповань світу, Російської Федерації тощо — усе це призвело до загострення взаємин між країнами світу, сплеску міжнародного тероризму,

колосального збільшення міграційних потоків біженців, особливо із країн Близького Сходу до Європи.

Відповідно до вищесказаного, можна із переконливою впевненістю стверджувати, що в ситуації, яка склалася на сьогодні в цивілізаційному просторі, як ніколи зростає роль діалогу та полілогу культур народів планети. Адже саме діалог культур може забезпечити мирне вирішення міжнародних конфліктів у межах міжнародного права, в інтересах позитивного подальшого функціонування світового співтовариства. Ось чому вивчення ролі та впливу діалогу культур на сучасний світ є на часі. При цьому ставиться за мету вивчення діалогу культур за допомогою принципів і методів компаративістської культурології.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зауважимо, що генезу та становлення методологій наукових досліджень, існуючих на сьогодні, викладено в публікаціях автора [8; 9].

З давніх-давен людина використовувала порівняння як критичний метод вивчення явищ дійсності, зокрема в галузі культури. Дослідження соціуму, людини за допомогою культури та методів порівняння, діалогу сформували своєрідний спосіб мислення, на основі аналізу відмінностей. Такі методи позначають зазвичай або порівняльною компаративістською культурологією, або культурологічною компаративістикою. Порівняльна культурологія надає змоги вивчити проблеми не тільки діалогу культур, а й інтегративні процеси у сфері світової культури, особливості самоідентифікації національних культур та національних культурних традицій.

Критичний аналіз, ефективне критичне мислення були ознакою прояву свободи, пошуку нових ідей. Так, тлумачення свободи в працях Е. Фромма засвідчує подібне твердження [4]. Окремі його праці виконані в суто компаративістському стилі [5]. Е. Фромм, аналізуючи розвідки Маркса і Фрейда, стверджував, що саме ідея вільнодумства в контексті порівняльного аналізу є передумовою вирішення основоположних проблем суспільства [6].

Виклад основного матеріалу дослідження. Історію та теорію культурології можна тлумачити як результат вивчення та моделювання різних типів цивілізаційних культур, зокрема культурологічних та культурфлософських ідей різних учених, наукових шкіл про культуру, людину та суспільство. Як з'ясувалося, без порівняльного аналізу, реконструкції моделі неможливі знання, зокрема й історико-культурологічні. При цьому такі моделі можна розглядати як імовірні.

Отже, однією з методологічних основ культурології як науки є порівняльний аналіз.

Зауважимо, що в історико-культурологічних дослідженнях компаративістика — явище не нове. Однак порівняльний метод не є самоціллю, це — певне пізнавальне завдання, безпосередній доказ істини. Однак компаративістика може здійснити суттєвий внесок у культурологічні дослідження.

Більше того, за таких умов культурологічна компаративістика стає одним із напрямів, який сприяє взаєморозумінню та взаємозв'язкам між народами Сходу і Заходу. Застосування культурологічної компаративістики

до аналізу проблем взаємин, діалогу культур Сходу і Заходу свідчить, що ефективність цих взаємин багато в чому залежить від ступеня толерантності та плідності діалогу їх культур, взаєморозуміння та сприйняття національних особливостей різних народів указаних регіонів.

Отже, перед наукою постає проблема концептуалізації культурологічної компаративістики як самостійної наукової дисципліни, вироблення її принципів і методів на тлі досягнень сучасних наук. У добу цивілізаційної глобалізації культурологічна компаративістика стає закономірне явище наукового життя. Окрім того, в умовах нестабільного буття глобалізаційного світу вона повинна віднайти нові методи, принципові підходи у виявленні комунікативних основ діалогу культур, принципів міжкультурного обміну народів світу. Компаративістська методологія вможливує вивчення комунікативного спрямування наукових знань, пізнання діалогу культур як єдино можливого співіснування народів світу. На цій основі виникає можливість розглядати історію культури як історію діалогу культур різних соціальних систем [8; 9].

Сьогодні, коли глобалізаційні процеси у світі призводять до негативних явищ, спостерігається посилення регіонального і національного «відродження» культурологічної думки як спроба протистояння різноманітним негативним процесам. У цих умовах компаративістська методологія зумовлює виникнення сутнісно нових історико-культурологічних дискурсів, основою яких стає культурологічний синтез, побудований на діалозі рівноправних течій, культур та цивілізацій, що надає можливості завдяки діалогу культур долати негативні явища на світовому цивілізаційному просторі.

На шляху діалогу різні культури стикаються не тільки з універсалізацією, але й з посиленою національно-регіональною тенденцією. Саме тому культурологічна компаративістика має змогу проаналізувати численні течії та контексти, які наділяють культури інтелектуальним змістом і створюють середовище для міжкультурного спілкування зі збереженням національної своєрідності.

Наприклад, аналіз контекстів пам'яток східних культур у перекладах на європейські мови не може дати адекватну відповідь на означене питання, про що у свій час твердили ще Гегель і Шеллінг [10]. Адже формальний переклад текстів і термінів не гарантує тотожності змісту думок, виражених автором або перекладачем. Цілком зрозуміло, що санскритська дхарма і китайське дао, наприклад, не збігаються з їхніми європейськими варіантами. Окрім того, їх тлумачення не передає відповідний зміст і неповною мірою відбивається в поняттях культурологічної думки певної нації. У контексті подібності дослідники проаналізували та з'ясували, що поняття «дхарми» і «лі» пов'язані з іншими основними явищами індійської і китайської ідеології й їх практика порівняння базується на ширшому спектрі індуїзму та конфуціанства [23].

Застосування культурологічної компаративістики дозволяє стверджувати, що мова кожної нації формує певну самодостатню субстанцію та базується на власному синтаксисі. «Мова передає глобальний історичний

досвід деякого певного людського товариства, ставлення до матеріального середовища, його спосіб життя і соціальної організації, його релігію» [11]. У зв'язку із цим сама культурологічна мова діалогу потребує уточнення.

Поняття та терміни необхідно, на нашу думку, тлумачити як основу взаєморозуміння. Будь-яка традиція має трактуватися з урахуванням можливостей феноменологічного збігу з самоінтерпретацією ізсередини. Отже, культурологи мають базуватися на особливостях тої чи іншої певної мови. На цьому шляху необхідно поєднати лінгвістичні й соціокультурні дослідження з пошуками сутності людського духу. Саме це сприятиме розвиткові компаративістської культурології [22].

У зв'язку з цим, згадаємо дихотомію «Схід-Захід». За твердженням дослідників, наприклад, європейська культурологічна компаративістика трактувала «зустріч» та діалог цих двох світів як протилежність Старий Світ – Новий Світ. Така модель типологізації культур, претендуючи на універсалізм, насправді – два різні, доповнюючі один одного культурні явища. Ці, на перший погляд, полярні цивілізаційні конфігурації Старого Світу символізували універсальну історію культур. Проблематика принципової й незмінної відмінності Заходу і Сходу за типом духовності постійно наявна в загальних культурологічних зіставленнях. [2]. Ч. Мур, наприклад, згрупував ці стереотипи та вказав на необґрунтованість узагальнень самих представників Сходу та Заходу. Серед них превалюють:

- абсолютизація приватних аспектів національно-регіональної культури;
- спроба поєднання філософії з культурою і релігією (на Сході) та філософії з наукою (на Заході);
- гіпертрофування відмінностей між Європою та Азією, хоча помітні відмінності між східними і західними культурами почали виникати лише після розпаду середньовічного суспільства на Заході тощо [19].

З іншого боку, відомий учений, автор праць з означених питань Х. Накамура підкреслював, що поняття «Схід» і «Захід» є більше метафорами, ніж дійсно науковими категоріями, оскільки факти історії цивілізації переконують, що в різних регіонах Землі в різні історико-культурологічні періоди формувалися подібні концепції буття та випробувалися методологічні основи їх вивчення. Окрім того, культури Сходу і Заходу еволюціонували настільки, що жодна ознака не може належати тільки тому чи іншому варіантові розвитку. Можна стверджувати, що в конкретні періоди історії культури актуальності набувають універсальні інтелектуальні пошуки [20].

Слід зауважити, що багатоаспектність понять «Схід» і «Захід» містить не тільки протистояння пошуків «духу» культури, а й наявність концепції цивілізації. Розрізненість, нерегулярність, суб'єктивізм вибору співвідносних домінант «духу» Сходу і «духу» Заходу приводили до того, що характеристики культурних традицій збігалися, розрізнялися, суперечили. Особливо слід сказати про «дух» арабо-мусульманської культури. Деякі вчені – (П. Т. Раджу [22], С. Галик [15], К. Ясперс [12]) стверджували, що еллінізм та іслам належали до єдиної середземноморської цивілізації й не

звжали на мусульманську думку. Вони вказували, що ця цивілізація являє собою або платонізм, або аристотелізм, або суміш того й іншого тощо. Інші вчені традиційну культуру мусульманського Сходу виводили або із специфіки середньовічної арабо-мусульманської культури, або із арабського світосприйняття. При цьому формувалася культурологічна концепція, відповідно до якої арабо-мусульманська цивілізація тлумачилася як проміжна між Сходом та Заходом. Причина цього полягала в тому, що в традицію «західні» долучалися елементи іудаїзму, християнства, еллінізму тощо [22; 12; 15].

Підкреслимо, що між наукою та релігією протягом багатьох віків історично існували протиріччя, які зумовили виникнення двох протилежних світоглядних орієнтацій — віри та знання. Саме спроби налагодження діалогу між науковим знанням і релігійними догматами здавна і понині зацікавлюють науковців Сходу і Заходу. Таке протиріччя притаманне передусім раціоналістичним традиціям арабського Сходу. Отже, умовно можна припустити існування двох напрямів у культурології — релігії та науки. Фактично вказані напрями конфліктують у сфері як наукового знання, так і релігійної віри. Сучасні представники арабського Сходу шукають компромісу, поєднуючи наукове розуміння з неортодоксальними релігійними напрями. Однак і сьогодні це питання є невіршеним.

Водночас слід зазначити, що роль мусульманської релігії у спробах контролювати розвиток науки на Сході постійно зростає. Це стосується головно ісламського фундаменталізму. Щоправда, з часом посилюються й ісламські напрями, які пропагують реформування з урахуванням досягнень західної цивілізації та європейської наук.

Наприклад, арабське суспільство продовжує культивувати раціоналізм, підтримує дух науковості. Це пояснюється тим, що арабському суспільству бракує наукових знань. Подібна дwoякість, на думку С. Х. Насра [21] та інших учених — у Газалі [1] і Ібн-Рушда [3], ґрунтується на сполученні світського еллініського з мусульманським сакральним, логіки — з духом, знання — з вірою, примиренні науки і релігії. Ексклюзивність цієї традиції полягає в тому, що вона інтернаціональна, енциклопедична, аналітична. До цього тлумачення додається і етнопсихологічне — араби схильні до аналітичного, а не цілісного, синтезуючого сприйняття світу. Про арабську атомістичну світоглядну теорію ёмно і зрозуміло пише Л. Масіньон, стверджуючи, що мусульманським народам та їх культурам бракує повноти уявлення про всесвіт як про космос та людину як автономну особистість [18].

Окремі науковці вважають, що цінності Заходу і Сходу виявляються настільки різними, що учені не знаходять культурно нейтральних основ їх синтезу, а часто і термінів, які відповідають найвідомішим західним концепціям [16; 17]. А. Макінтайр підкреслює унікальність китайської філософської традиції, її тотальну відміну від західної, оскільки в ній немає ні грецького «буття», ні суб'єктивно-об'єктного дуалізму тощо. Р. Бернстайн, розглядаючи реальність впливу постмодерну, для якого характерні «на-

строї деструкції, дестабілізації, розриву і розлому», супротив «усім формам абстрактної тотальності, універсалізму і раціоналізму», намагається обґрунтувати компромісну позицію: «визнання радикальної відміни “іншого” (від нас) не означає відсутності певного шляху до розуміння “іншого”», тобто при радикальному плюралізмі слід визнати унікальність та одиничність [14].

Отже, культурологічна компаративістика, в умовах формування цивілізаційної глобалізації та інтеграції, діалогу та взаємного обміну культур, надає змоги дослідити різноманітні теорії наук Сходу і Заходу. Культурологічна компаративістика нині означає не тільки предмет, але й метод дослідження. Як предмет можливо, наприклад, аналізувати взаємозв'язки культур та цивілізацій Заходу і Сходу, Латинської Америки і Африки, Півночі і Півдня, а також культурологічний процес у контексті парадигми єдності загальнолюдської цивілізації. Як метод, зазвичай, застосовується комплексний, міждисциплінарний варіативний спосіб дослідження духовності та культурологічності соціуму. Популярні такі методи: порівняльно-історичний та порівняльно-генетичний, які апелюють до принципів матеріалістичного розуміння історії; аналітико-феноменологічний, герменевтичний, структурно-функціональний тощо [8].

Таким чином, компаративістський аналіз дозволяє дослідити загальне, особливе й унікальне в культурологічній галузі знань. Компаративістика сприяє виявленню критерію евристичності концептуального порівняння того чи іншого методу. У культурології таким критерієм є поняття культури, яке акумулює характерні ознаки існуючих культур та цивілізацій. При цьому культура — це багатоаспектне явище, яке охоплює різноманітні сфери діяльності людини.

Саме культурологічна компаративістика сприяє розумінню глобально-історико-культурологічного процесу як результату взаємообміну, діалогу культур. При цьому головним напрямом еволюції культурології є її загальнолюдська гуманістична спрямованість, яка своєрідним чином віддзеркалюється в кожній національній культурі. Отже, сучасна гуманітаристика набула нових методологічних можливостей завдяки застосуванню в міждисциплінарних дослідженнях культурологічної компаративістики.

Дещо детальніше розглянемо види і сутнісні форми глобалізму та діалогу культур. Глобалізація, як відомо, змістовно об'єднує такі різноаспектні сфери людського буття, як культура, економіка і політика. Саме їх взаємодія стала основою формування ринкової моделі глобального світу. До речі, під час формування методології глобалістики необхідно звертати увагу на соціокультурну значимість діючих у науці уявлень про взаємодію культурологічних принципів і методів різних народів та цивілізацій. Останнє надто важливе в умовах формування інформаційного суспільства, коли питання взаємодії суспільств з різними культурно-соціальними стандартами набуває актуальності.

Отже, у сучасних умовах поняття глобалізації пов'язане із культурологічною концепцією, яка відображає тенденції еволюції світової історії та

теорії культури. В основі концепції — твердження, що сучасне суспільство являє собою цілісний і взаємопов'язаний світ, який потребує поширення в суспільстві культурного плюралізму з метою вирішення глобальних питань сьогодення. З іншого боку, глобальний світ потребує усвідомлення «колективної відповідальності» і вироблення загальновизнаної людством етики. Її засади зафіксовані в збірці «Глобальна етика: Декларація Парламенту релігій світу», випущеної до 50-річчя ООН [13].

Діалог культур різних народів залежить від різноманітних потреб людей, особливостей їх психіки та рівня свідомості. Культура є певним духовним магнітом, який узагальнює історичний досвід суспільства. Водночас глобалізаційно-цивілізаційна сучасність об'єктивно не сприяє збереженню особливостей національних культур та ментальних традицій.

З іншого боку, традиції, релігійні та расові особливості, види і жанри мистецтва тощо, що становлять духовну спадщину народів, слугують основою для культурного обміну та діалогу культур. До основних факторів, які впливають на еволюцію культури у системі діалогу культур, додалися комунікативний, ментальний і толерантний. У процесі міжкультурного обміну відбувається поступова еволюція традиційних, канонічних форм спілкування в креативні. Саме таким чином формується тенденція переходу від індивідуального до соціально колективного. І як результат системних культурологічних взаємодій у соціумі зароджується тенденція полілогу.

В умовах глобалізації посилюється діалог і полілог культур різних цивілізацій. При цьому в інформаційному суспільстві зазначені процеси надзвичайно активізуються. Основним детермінантом у цьому разі є, зазвичай, економіка, хоча вона і не єдина визначальна ознака суспільного розвитку. Ось чому необхідна нова компаративістська методологія, яка свідчила б, що головним визначником майбутнього є не війна культур та цивілізацій, як стверджує Хантингтон, а діалог культур та міжнародний культурний обмін [7].

Помилково вважати, що зв'язок культур спрямований тільки на діалог саме тому, що вони співіснують. Діалог не потребує обов'язкового узгодження всіх культур з єдиним стандартом. Насправді ж кожна національна культура прагне зберегти свою ідентифікаційну матрицю, а для взаємовісного діалогу необхідні свідомі та рівноправні взаємні зусилля всіх його учасників. Наприклад, складно уявити рівноправний діалог між національною культурою з багатовіковими традиціями та культурою, яка тільки формується. Безпідставно узагальнювати сучасний культурологічний процес відносин та співвідношень культур тільки в межах «Захід–Схід». Адже, як відомо, необхідно аналізувати взаємодію культур, цивілізацій, традицій, культурологічних і соціально-економічних шкіл не тільки Заходу і Сходу, а й Латинської Америки, Африки Півдня і Півночі тощо. Якщо діалог між культурами природний і сталий, охоплений культурологічним інтеграційним процесом, то діалог між давніми культурами та новоствореними потребує особливого підходу, додаткових зусиль й рівноправних відносин.

Висновки. Таким чином, культурологічний компаративістський аналіз доби цивілізаційної глобалізації свідчить, що саме діалог і полілог культур різних народів, їх культурний обмін — базис для взаємодії в єдиному всесвітньо-історичному процесі, який ґрунтується на соціально-економічних зв'язках. При цьому кожна національна культура посідає особливе місце у всесвітньо-історичному процесові, відповідно до традиційних, ментальних, етнічних та інших можливостей. Отже, культурний обмін, діалог культур поступово зумовлюють інтеграцію культур світу, дозволяють сподіватися на можливість вирішення міжнародних, міжетнічних протиріч мирним шляхом.

Список використаних джерел

1. Газали М. Крушение позиций философов / Абу Хамид аль-Газали ; [пер. с араб. И. Попов]. — М. : Ансар, 2007. — 274 с.
2. Григорьева Т. П. Дао и логос : встреча культур / Т. П. Григорьева. — М. : Наука, 1992. — 422 с.
3. Сагадаев А. В. Ибн-Рушд (Аверроес) / А. В. Сагадаев. — М. : Мысль, 1973. — С. 43–51.
4. Фромм Э. Здоровое общество / Эрик Фромм // Психоанализ и культура : избр. тр. / Карен Хорни, Эрик Фромм. — М., 1995. — С. 273.
5. Фромм Э. Из плена иллюзий : (Как я столкнулся с Марксом и Фрейдом) / Э. Фромм. — М. : ИНИОН, 1991. — 146 с.
6. Фромм Э. Миссия Зигмунда Фрейда : Анализ его личности и влияния / Э. Фромм. — М. : Прогресс-Академия, 1996. — 144 с.
7. Хантингтон С. Грядущее столкновение цивилизаций, или Запад против остального мира / С. Хантингтон // Полис. — 1994. — № 1. — С. 38.
8. Шейко В. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності : підручник / В. М. Шейко, Н. М. Кушнарченко. — 5-те вид., стер. — Київ : Знання, 2006. — 308 с.
9. Шейко В. М. Формування основ культурології в добу цивілізаційної глобалізації (друга половина XIX — початок XXI ст.) : монографія / В. М. Шейко, Ю. П. Богущкий. — Київ : Генеза, 2005. — 592 с.
10. Шеллинг Ф. В. Й. Система мировых эпох : Мюнхенские лекции 1827–1828 гг. в записи Эрнста Ласо / Ф. В. Й. Шеллинг. — Томск : Водолей, 1999. — 320 с.
11. Юлен М. Сравнительная философия : методы и перспективы / М. Юлен // Сравнительная философия. — М., 2000. — С. 131.
12. Ясперс К. Смысл и назначение истории / Карл Ясперс. — М. : Мир, 1991. — 566 с.
13. A Global Ethic : The Deklaration of the Parlament of the World's Reliqions / [ed. by H. Kuenq and K. J. Kuschel]. — New York : Continuum, 1995. — 50 p.
14. Bernstein R. Dictatorship of Vitruve. Multiculturalism and Battle of America's Future / R. Bernstein. — New York, 1994. — P. 14.
15. Gullick S. East and West / S. Gullick. — New York, 1961. — P. 72.
16. MacIntyre A. Ist Patriotismus eine Tugend? / Alasdair MacIntyre // Kommunitarismus. Eine Debatte uber die moralischen Grundlagen moderner Gesellschaften. — Frankfurt-a-Main, 1993. — S. 9.

17. MacIntyre A. Wahre Selbsterkenntnis durch Verstehen unserer selbst aus der Perspektive anderer / Alasdair MacIntyre // *Deutsche Zeitschrift für Philosophie*. — 1996. — № 4. — S. 673.
18. Massignon L. Opera minora. T. 3 / L. Massignon. — Paris, 1969. — P. 12–13, 19–20.
19. Moore Ch. A. Retrospect and Prospects : Achievements and «unfinished business» / Ch. A. Moore // *Philosophy and Culture : East and West* / ed. by Ch. A. Moore. — Honolulu, 1962. — P. 701.
20. Nakamura H. The Comparative History of Ideas / H. Nakamura. — Delhi, 1992. — P. 30.
21. Nasr S. H. Conditions for meaningful comparative philosophy / S. H. Nasr // *Philosophy East and West*. — Honolulu, 1972. — Vol. 22, № 1. — P. 53–61.
22. Raman N. S. S. Is comparative philosophy possible? / N. S. S. Raman // *Indian philosophy today*. — Delhi, 1975. — P. 205.
23. *The Encyclopedia of Philosophy and Religion*. — Boston, 1994. — P. 87.

References

1. al-Ghazālī Abū Hāmid Muhammad ibn Muhammad. Krushenie pozitsii filosofov / Abū Hāmid Muhammad ibn Muhammad al-Ghazālī ; [per. s arab. Y. Popov]. — M. : Ansar, 2007. — 274 s.
2. Grygorieva T. P. Dao y logos : vstrecha kultur / T. P. Grygorieva. — M. : Nauka, 1992. — 422 s.
3. Sagadaev A. V. Ibn-Rushd (Averroes) / A. V. Sagadaev. — M. : Mysl, 1973. — S. 43–51.
4. Fromm E. Zdorovoie obshchestvo / Erich Seligmann Fromm // *Psikhoanaliz i kultura : izbr. tr.* / Karen Horney, Erich Seligmann Fromm. — M., 1995. — S. 273.
5. Fromm E. Iz plena illiuzii : (Kak ya stolknulsia s Marx i Freud) / E. Fromm. — M. : INION, 1991. — 146 s.
6. Fromm E. Missiia Sigmund Freud : Analiz yego lichnosti i vliianiia / E. Fromm. — M. : Progress-Akademiia, 1996. — 144 s.
7. Huntington Samuel Phillips. Griadushchee stolknovenie tsivilizatsii, ili Zapad protiv ostalnogo mira / Samuel Phillips Huntington // *Polis*. — 1994. — № 1. — S. 38.
8. Sheiko V. M. Orhanizatsiia ta metodyka naukovo-doslidnytskoi diialnosti : pidruchnyk / V. M. Sheiko, N. M. Kushnarenko. — 5-te vyd., ster. — Kyiv : Znannia, 2006. — 308 s.
9. Sheiko V. M. Formuvannia osnov kulturolohii v dobu tsyvilizatsiinoi hlobalizatsii (druha polovyna XIX — pochatok XXI st.) : monohrafiia / V. M. Sheiko, Yu. P. Bohutskiy. — Kyiv : Heneza, 2005. — 592 s.
10. von Schelling Friedrich Wilhelm Joseph. Sistema mirovykh epokh : Miunkhenskie lektsii 1827–1828 gg. v zapisi Ernsta Laso / Friedrich Wilhelm Joseph von Schelling. — Tomsk : Vodolei, 1999. — 320 s.
11. Hulin Michel. Sravnitelnaia filosofyia : metody i perspektivy / Michel Hulin // *Sravnitelnaia filosofii*. — M., 2000. — S. 131.

12. Jaspers K. *Smysl i naznachenie istorii* / Karl Jaspers. — M. : Myr, 1991. — 566 s.
13. *A Global Ethic : The Declaration of the Parliament of the World's Religions* / [ed. by H. Kuenq and K. J. Kuschel]. — New York : Continuum, 1995. — 50 p.
14. Bernstein R. *Dictatorship of Virtue. Multiculturalism and Battle of America's Future* / R. Bernstein. — New York, 1994. — P. 14.
15. Gullick S. *East and West* / S. Gullick. — New York, 1961. — P. 72.
16. MacIntyre A. *Ist Patriotismus eine Tugend?* / Alasdair MacIntyre // *Kommunitarismus. Eine Debatte uber die moralischen Grundlagen moderner Gesellschaften.* — Frankfurt-a-Main, 1993. — S. 9.
17. MacIntyre A. *Wahre Selbsterkenntnis durch Verstehen unserer selbst aus der Perspektive anderer* / Alasdair MacIntyre // *Deutsche Zeitschrift fur Philosophie.* — 1996. — № 4. — S. 673.
18. Massignon L. *Opera minora. T. 3* / L. Massignon. — Paris, 1969. — P. 12–13, 19–20.
19. Moore Ch. A. *Retrospect and Prospects : Achievements and «unfinished business»* / Ch. A. Moore // *Philosophy and Culture : East and West* / ed. by Ch. A. Moore. — Honolulu, 1962. — P. 701.
20. Nakamura H. *The Comparative History of Ideas* / H. Nakamura. — Delhi, 1992. — P. 30.
21. Nasr S. H. *Conditions for meaningful comparative philosophy* / S. H. Nasr // *Philosophy East and West.* — Honolulu, 1972. — Vol. 22, № 1. — P. 53–61.
22. Raman N. S. S. *Is comparative philosophy possible?* / N. S. S. Raman // *Indian philosophy today.* — Delhi, 1975. — P. 205.
23. *The Encyclopedia of Philosophy and Religion.* — Boston, 1994. — P. 87.

■ UDC 130.2:316.73

MORPHOLOGY OF COMPARATIVE CULTUROLOGY AND DIALOGUE OF CULTURES

Sheyko V. M., Doctor of Historical Sciences, Professor, Kharkiv State Academy of Culture, Kharkiv
rector@ic.ac.kharkov.ua

The aim of this study is to analyze the importance of comparative culturology in studying the issues of intercultural dialogues in the period of globalized civilization as well as to identify the morphological aspects of comparative culturology.

Methods of research. The main principles and methods used in the process of a culturological analysis of intercultural dialogues in the period of globalized civilization were culturological and comparative methods.

Results. As a result of a culturological and comparative analysis it was found that the dialogue and polylogue of cultures of different peoples form a morphological foundation for an interaction in a single all-round historical process based on social, cultural and economic links.

Novelty. The culturological and comparative analysis made it possible to show the morphology of such methods as well as to reveal its impact on the evolution of the dialogue and polylogue of cultures of different peoples. Culture is pre-

sented as a spiritual magnet, as a summarized historical experience of society in the period of globalized civilization.

The practical significance. The material of this study can be used in further relevant research as well as for instruction at college and university levels, particularly specializing in the field of the humanities, culture and arts.

Key words: *culturology, culture, comparative studies, dialogue of cultures, morphology of comparative culturology, study of global issues, civilization.*

Надійшла до редколегії 29.01.2016 р.